

Húsz éves a Lavotta Alapítvány

A ZENEKULTÚRA MECÉNÁSA

Létrejötté óta talán elegendő idő eltelt ahhoz, hogy a kezdetet érdemes újra felidézni, azt a reményteljes időszakot, amikor az oly hosszúra nyúlt kényszerszünet után a frissen jött intézményi szabadság, a polgárok szabad gondolata s akarata maradandó, nemes tettekben is megnyilvánulhatott. Ilyen kegyelmi állapot volt 1989-ben a sátoraljaújhelyi zeneiskola – a Tállyán nyugvó verbunkos-szerző, hegedűvirtuóz, az első színházi karmester, házitanító Lavotta János – névválasztása. A Lavotta-dombormű előtt – az áldott emlékű Lavotta Géza faragta fából – Lukin László által elmondott avató beszéd, valamint a zeneiskola vonósnégyese közreműködésével először felszendülő Lavotta F-dúr verbunkosa egyúttal a Lavotta-kutatás¹ új fejezetének kezdetét jelentette.



LAVOTTA JÁNOS-DÍJ

Kezdetben vala a díj. A történelmi hűséghez hozzá tartozik, hogy e dolgozat írója a zeneiskola tantestületének Lavotta János-díj létrehozását javasolta 1990-ben. Ugyanis van valami együtt érző rokonszenvet keltő abban, ahogy Lavotta jó három évtizeden át házitanítóskodott. A Hegyközben, Bodrogekben, Hegyalján oktató zenetanár, muzsikusk feladata alapvetően ma sem változott: a hangszeres oktatás iránti igényeknek, továbbá a szép muzsikára éhes közönség elvárásainak kell megfelelnie. S hogy a szándékot rögtön tett kövesse, egy e céllal rendezett brácsa-est² bevétele jelentette azt a vonzerőt, amelyhez később számos zempléni, abaúji önkormányzat, művelődési intézmény, neves művész és magánszemély csatlakozott. Az így létrejött Lavotta János-díj évenkénti odaítélés feltételei méltóak a

¹ Zemplénben mindenképpen beszélhetünk akár mozgalomról is, ahogy azt Abaúj egyszemélyes zenei intézménye, Bakonyi Béla nevezte

² Kovács Gáborné zongoratanárnő volt Dombóvári János lelkes partnere

³ Az alapító okirat szerint a „*történelmi Zemplén- és Abaúj városaiban, falvaiban működő zeneművészek, zeneiskolai tanárok, kórusvezetők, kántorok, e táj kultúrájának gyarapításáért fáradozók kitartó, magas színvonalú, művészi munkájának-, továbbá Lavotta János életművét kutató, népszerűsítő, hagyományt teremtő és ápoló tudományos tevékenységet*” szándékozik elismerni. A díj tartozéka egy bronzplakett díszdobozban (Borsi Antal munkája), valamint a Csótó László tervezte díszoklevél.

névadóhoz.³ Egy díj értékét elsősorban a jutalmazottak köre, az elvégzett feladat nagysága, a művészi teljesítmény határozza meg. A Lavotta János-díjat eddig tizennyolc alkalommal ítélte oda a kuratórium.⁴

ZENEI ALAPÍTVÁNY SZÜLETIK

A Lavotta Alapítvány létrejöttekor 1991-ben az első bejegyzett civil szervezet volt a hajdani megyeszékhelyen, a tartalom szerint pedig máig egyetlen alapítvány a térségben, amely díjat is adományoz. Az alapítvány tiszteletbeli elnöke az iskolás éveit Abaujszántón töltő, s közel három évtizede Cremonában hegedűkészítő műhelyt, iskolát létrehozó Kónya István professzor. A kuratórium⁵ elsődleges feladatának tekinti a névadó életének kutatását, megismertetését, műveinek összegyűjtését, népszerűsítését, a Lavotta János Kamarazenekar támogatásán keresztül a térség zenei közművelődésének gazdagítását, valamint a felsőfokú zenei tanulmányokat folytató fiatalok segítségét. Utóbbiak részére odaítélhető támogatás a Cremonából, Kónya István hegedűkészítő műhelyéből származó *mesterhegedű* (1994), továbbá *mesterbrácsa* (2000). A felbecsülhetetlen értékű hangszereket – ösztöndíjként – a térség fiatal muzikusai kapják felsőfokú hangszeres tanulmányaik idejére.

Milliókban is mérhető mindazon eszmei érték, amelyet az alapítvány a húsz év során megalkotott.⁶

⁴ 1991: Dr.Máczy Gyuláné hegedűtanár; 1992: Asztalos Béláné zongoraművész-tanár (posztumusz); 1993: Bakonyi Béla karnagy, énektanár, zenei közíró – Abaujszántó; 1994: Dombóvári János hegedűtanár, iskolaigazgató, művészeti vezető, a Lavotta Jánosról szóló monográfia szerzője; 1995: Zempléni Kamarazenekar, az első Lavotta-CD közreműködője; 1996: Scholz Jenő Alapítvány – Szerencs; 1997: Csehi Ferenc zenetanár, karnagy, iskolaigazgató – Sárospatak; 1998: Ujj Viktor Géza zenetanár, iskolaigazgató, karnagy, zeneszerző – Miskolc; 1999: Fridl András zenetanár (posztumusz) – Sárospatak; 2000: Lukin László középiskolai énektanár, karnagy, zenetörténész – Budapest; 2001: Rolla János hegedűművész, koncertmester – Budapest; 2002: Dr.Domokos Mária zenetörténész – Budapest; 2003: Fehérné Sulyok Éva gondokatanár, igazgató-helyettes, tanszakvezető; 2004: Molnár Pál karmester, zeneszerző – Rastatt (D); 2005: Dr.Papp Géza zenetörténész – Budapest; 2006: Szatmári György karnagy; 2007: Dr. Bónis Ferenc zenetörténész – Budapest; 2009: Scholz Péter karmester, zenetörténész – Hollandia

⁵ Tagjai: Csótó László, Dombóvári János, Fehérné Sulyok Éva, Kaposvári Györgyné, Kovácsné Czingili Ágnes, Rusznák Miklósné, †Lavotta Géza, †Lukin László

⁶ 1989: Lavotta fa-domborműve a művészeti iskolában, valamint 1994-ben felállított köztéri mellszobra, mindkettő Lavotta Géza szobrászművész munkája; Dombóvári János Lavottáról szóló, 1994-ben megjelent monográfiája; Kiss György Munkácsy-díjas művész Lavotta bronz-domborműve Tállyán, a gyulai Erkel Ferenc Társaság adományozta 2002-ben; Lavotta-emlékszoba kialakítása Tállyán; Lavottának és kortársainak verbunkosait hallhatóvá tevő Magyar Verbunkos Zene CD-sorozat hat darabja (1995, 2000, 2004, 2005, 2006, 2010); a Lavotta János Kamarazenekar reformkori egyenruhájának elkészítése 2003-ban

ZENETUDOMÁNYI KONFERENCIÁK

Az alapítvány **Lavotta János halálának 170. évfordulója** emlékére szervezte első tudományos ülését 1990-ben. Sátoraljaújhelyen a felújított Kazinczy Ferenc Múzeumban Legány Dezső, Domokos Mária, valamint Dombóvári János olvasták fel dolgozataikat, mindeközben pedig az akkor alakuló Zempléni Kamarazenekar eleven Lavotta-muzsikát játszott. Az 1994-ben, a névadó születésének 230. évfordulója tiszteletére országos megemlékezés volt Sátoraljaújhelyen, Tállyán, valamint a szülőhelyen, a Pozsonyvármegyei Pusztafedemesen (Pusté U'lyan). A jeles szakemberek, közéleti személyek által alkotott Lavotta Emlékbizottság két védnöke: Farkas Ferenc Kossuth-díjas zeneszerző és Katona Tamás, a Miniszterelnöki Hivatal akkori államtitkára, maguk is részt vettek az ünnepségeken. Rajtuk kívül négy évtized után haza látogatott Lavotha Elemér csellóművész, a stockholmi Zeneakadémia tanára, Kónya István (hegedűkészítő édesapjával) Cremonából, valamint a vendégek között volt Glasa Milos Pusztafedemes polgármestere. A hazai megemlékezés a Zempléni Kamarazenekar fellépéseivel – Sunyovszky Sylvia meghívására – a pozsonyi Magyar Házban, majd Pusztafedemesen folytatódott. A pozsonyi Magyar Nagykövetség erre az alkalomra egy fekete márványtablát vésetett, amely magyar és szlovák nyelven hirdette: itt született a verbunkos-zene úttörője, Lavotta János. A Meciar-évek azonban nem kedveztek a tábla ünnepélyes leleplezésének. Ez máig adóssága a pusztafedemesi önkormányzatnak, talán majd 2014-ben, a hegedűvirtuóz születésének 250. évfordulóján erre is sor kerülhet.

A magyar millennium éve alkalmat adott arra is, hogy a lemezkiadáson túl ismét zenetudományi konferencia segítségével tekintse át a tudomány a **Lavottával és korával** kapcsolatos kutatások legújabb eredményeit.

Lavotta János halálának 180. évfordulója alkalmából Sátoraljaújhelyen és Tállyán rendezett tudományos ülésen neves előadók⁷ idézték a magyar zenei romantika századát. A kiemelkedő eseményt Legány Dénes zongorajátéka, valamint Réti Zoltán festőművész kiállítása tette még élményszerűbbé.

Lavotta János születésének 240. évfordulója minden eddiginél gazdagabb megemlékezés jegyében telt, amely rendezvénysorozat a III. Lavotta Napok keretében zajlott 2004-ben. A Magyar Rádió népszerű *Ki nyerre ma?* játéka sokadik alkalommal a Lavotta-házból, majd ugyanitt Réti Zoltán Balassi illusztrációinak kiállítása, Nagy Péter Liszt-játéka csupán remek felvezetője volt a zenetudományi konferenciának, amelynek a 60 éves Rolla János hegedűművész volt a díszvendége. A világhírű muzsikus a sátoraljaújhelyi közönséget megajándékozta, a J.S.Bach kéthegedűs versenyművében közreműködő Lavotta János Kamarazenekart pedig kitüntette nemes hangú, elegáns hegedülésével.

⁷ Barsi Ernő, Domokos Mária, Dombóvári János, Papp Géza, Pethő Csilla, Réti Zoltán



A **Lavotta és kora** címmel Sátoraljaújhelyen és Tállyán megrendezett konferencia hat előadója⁸ a 19. század magyar zenéjéről eddig alkotott képet további adatokkal, figyelemre méltó gondolatokkal, következtetésekkel gyarapította.

Már történt utalás arra, hogy az alapítvány milyen szívélyes kapcsolatot ápol a magyar zeneszerzők doyenjével, amely egyebek mellett abban is megnyilvánult, hogy **Farkas Ferenc** a Lavottiana fúvósötös szolamait, valamint a Lavotta-szvit partitúrájának szerzői példányát a kamarazene-karnak ajándékozta. Mi sem természetesebb, hogy a negyedik konferenciát 2006-ban a szervezők – születésének centenáriuma alkalmából – Farkas Ferenc emlékének szentelték. A két napos zenetudományi ülés előadásait⁹ a Lavotta János Szimfonikus Zenekar és a sárospataki kórusok (Gaudium Musici, Művelődés Háza Vegyeskara) emlékhangversenye zárta.

Az V. Lavotta Napok program-sorozatát 2007-ben a zeneiskola volt növendéke, az olasz, majd belga ösztöndíjas Csoma Gábor gitár-estje vezette be a Lavotta-házban. Az ugyancsak két napos zenetudományi konferencia előadóí¹⁰ **A dal a magyar lélek székely kapuja** címmel **Kodály Zoltán** munkásságáról értekeztek. A rendezvény díszvendége a 75 éves Dr. Bónis Ferenc, a MTA doktora, Széchenyi-díjas zenetudós volt, akit egy oldott, élvezetes beszélgetés keretében Fehérné Sulyok Éva szekcióvezető az ünnepelt termékeny történészi munkásságáról faggatott. A konferenciát a Lavotta-szimfonikusok – a Hány János és a Székelyfonó közismert részleteiből összeállított – hangversenye zárta.

⁸ Dombóvári János iskolavezető, Fehér József múzeumigazgató, Tímár Sándor tánc-koreográfus, Bónis Ferenc, Papp Géza, Sziklavári Károly zenetörténészek

⁹ Bónis Ferenc, Dombóvári János, Fehér József, Gombos László, Sziklavári Károly

¹⁰ Bónis Ferenc, Dombóvári János, Eöszé László, Fehér József, Horkay Tamás, Papp Géza, Sziklavári Károly



Nemcsak a gyulai Erkel Ferenc Társaság készült lelkesen névadója születésének bicentenáriumára, de 2010-ben így tettek a Lavotta-intézmények is – alapítvány, kamarazenekar, művészeti iskola, Lavotta-ház –, hogy Lavotta János halálának 190. évfordulójáról méltóképpen megemlékezzenek.

A **Lavotta és kora** címmel megrendezett, ezúttal három napos zenetudományi konferenciának a 75. életévét betöltött Erkel Tibor zongoraművész, a budapesti Zeneakadémia tanára volt a díszvendége. A Lavotta-házban Szamosvölgyi Péter polgármesteri köszöntője után az Erkel-leszármazottal Fehérné Sulyok Éva, a művészeti iskola vezető-helyettese beszélgetett, aki a 19. századi magyar zenetörténetbeli jártasságát felhasználva a hallgatóságot is érdeklő kérdéseket intézett a Magyar Rádió egykori művészeti vezetőjéhez.

Az igazán lebilincselő párbeszédet, valamint a színvonalas estet Kassai István Liszt Ferenc-díjas zongoraművésznak, elsősorban Erkel zongoradarabjaiból, átírataiból összeállított hangversenye teljesítette ki.

A konferencia második napján, a Magyar Nyelv Múzeumában, Széphalmon – Dombóvári János és Szabó Sándor játéka nyomán – a jobbára szakmabelinek nevezhető közönséget Lavotta hegedűduóinak hangjai köszöntötték. A hegedűduók az előadások közti elhangzásukkal a konferencia „zenei kötőanyagának” szerepét töltötték be. A tudományos ülésen végig elnöklő Fehérné Sulyok Éva elsőként Dombóvári János iskolavezetőt szólította előadásának megtartására, aki a magyar hegedűpedagógia számára eddig teljesen ismeretlen Lavotta hegedűduóiról értekezett. Bónis Ferenc, a zenetudományok doktora a nemzeti opera megteremtőjének, a Himnusz zeneköltőjének, a zongoraművész, karmester, a Zeneakadémia igazgató-tanárának, Erkel Ferencnek alakját idézte a bécsi újságok cikkeinek tükrében. Erkel Tibor „Lenau és Liszt Mephistója” címmel a Magyar

Rádió Szimfonikus Zenekarának Grand Prix-díjas lemezfelvételének történetébe avatta be a hallgatókat. Az ebédszünet előtt Rakos Miklós Mozart G-dúr hegedűversenyének verbunkos-motívumait elemezte „Lavotta és kora egy Mozart-kézirat tükrében” című előadásában. Sziklavári Károly dolgozata „Az ezerarcú verbunkos” a címének megfelelően mutatta be a verbunkos-zene gazdagságát, sokszínűségét. A konferencia aznapi előadásait Horkay Tamásnak „Magyaros elemek Schubert életművében” címmel bemutatott frappáns elemzése zárta.

A zenetudományi konferencia vendégeihez az est folyamán a miskolci Borsodi Zenei Társaság autóbusznyi küldöttsége csatlakozott, akik a hazai érdeklődőkkel együtt a Lavotta János Kamarazenekar hangversenyét hallgathatták. Az együttes e jeles alkalommal szinte kötelező verbunkosok (Lavotta, Csermák, Bihari, Rózsavölgyi) előadása mellett tehetséges szólistáinak – Szabó Márta (hegedű), Szekrényesy Béla (gordonka) – közreműködésével W.A.Mozart, ill. J.Haydn versenyművének figyelemre méltó tolmácsolásával vívták ki a szakmai közönség elismerését.

A konferencia harmadik, befejező napján, Tállyán, a házigazda önkormányzat nevében Rencsiné Ágh Márta alpolgármester asszony szívélyesen köszöntötte a Tállyára érkezett tudós vendégeket. Lavotta hegedűduói – ezúttal Szabó Márta és Dombóvári János előadásában – keretet adtak a tállyai tanácskozásnak is. Gombos László a Lavottának emléket állító Hubay-daljátékot elemezte. A „Lavotta szerelme” kilenc alkalommal szerepelt az Operaház műsorán. A darabról elragadtatással nyilatkozott az alig húsz esztendőös Bartók Béla is. Valószínűleg a hely szelleme is inspirálta Fehér József múzeumigazgatót, amikor élvezetes előadásában, ezúttal Kazinczy Ferentől vett példákkal, a borról elmélkedett.

Lavotta János sírjánál Dombóvári János zenetanár tartott emlékbeszédet, amelyet a „maga idejének Orfeussa” a 21. század magyarjainak szánt elképzelt üzenetével zárt:

„Hallgatóként, hegedűsként egyaránt szeressétek a muzsikát! Egymás társai lenni a zenélésben pedig maga a feltétlen felebaráti szeretet egyik vonzó megnyilvánulása. Merítsetek erőt Szigetvár hős népe, valamint a honért fegyvert fogó inszurgensek hazaszeretetéből! Tartsátok meg, zenei anyanyelvként őrizzétek híven a verbunkost, azt a zenét, amely magyarságunk szimbóluma!”

A zenetudományi konferencia zárásaként a résztvevők Lavotta sírmlékén, valamint a feltételezett patika falán lévő domborműnél elhelyezték az emlékezés koszorúit.

Jót – s jól. Ebben áll a Lavotta Alapítvány magas színvonalú teljesítményt díjjal elismerő, zenei életet szervező, Lavotta-kutatást segítő, kamarazenekart fenntartó, a magyar zenetörténetet hangzó anyaggal gyarapító, a helyi társadalom szolidaritását a zenekultúra irányába terelő tevékenysége.

Dombóvári János